

Financiering van de verduurzaming 7 december 2017 - van der Valk Utrecht

Woningcorporaties hebben in Aedes verband beloofd in 2018 een plan te maken hoe zij de duurzaamheidsdoelstelling voor 2050 gaan realiseren. Deze doelstellingen zijn ambitieus. Uit onderzoek blijkt dat dit vele miljarden euro's gaat kosten!

De indicatieve bestedingsruimte geeft weliswaar aan dat er ruimte is om te investeren, maar is dat voldoende? Woningcorporaties hebben immers ook nog een opgave voor nieuwbouw en betaalbaarheid.

Op weg naar klimaatneutraal in 2050 kunt u een afweging maken tussen investeren in de reductie van de energievraag, of investeren in duurzame energiebronnen. Wat zijn de overwegingen daarbij? En hoe gaat u om met het vraagstuk van de huidige lage rente in relatie tot de toekomstige ontwikkelingen.

Wat betekenen deze onzekerheden voor het financieel beleid van de corporatie?
Welke financieringsalternatieven en -bronnen kunnen aangeboden worden als de verduurzaming door corporaties gezien wordt als een stimulans voor de verduurzamingsopgave van de hele woningvoorraad in Nederland?

Rondom deze vraagstukken organiseren wij op 7 december 2017 het SOM Seminar:

“financiering van de verduurzaming”

Wij beloven u een leerzame en praktijkgerichte dag! **(6 PE punten!)**

Met vriendelijke groet,
Birgitte van Hoesel en Wim Boonstra

Voor bestuurders, leden RvT,
managers, controllers, treasurers
en hun adviseurs

Leerdoelen:

- *hoe groot is de opgave die hoort bij de afspraken over verduurzaming?*
- *welke opties ziet het Ministerie van BZK om de energie-doelstelling te realiseren?*
- *hoe ziet de business case 'verduurzaming' eruit? Wat zijn daarin de kritische variabelen?*
- *hoe kom je tot goede afwegingen (risicobereidheid) in het licht van de onzekerheden, zoals energieverbruik, technologische vernieuwing, technische levensduur van de woningvoorraad?*
- *hoe maak je de afweging tussen investeren nu, met de lage rente, en het wachten op innovaties?*
- *kunnen nieuwe financieringsvormen bijdragen aan het realiseren van de duurzaamheidsopgave?*
- *is er een mogelijkheid om corporaties te helpen die niet voldoende middelen hebben?*
- *welke lessen zijn er vanuit de ervaringen in het buitenland?*
- *hoe zijn de strategische keuzes bij Lefjor tot stand gekomen en hoe gaan zij om met onzekerheden?*
- *kan Elkien door samenwerking met de markt voordeel behalen? En hoe is dat voor de hele sector?*
- *kunnen de investeringen van woningcorporaties de motor zijn voor de verduurzaming van de gehele woningvoorraad?*

Programma

9.00 Ontvangst

9.30 Opening Gerard Erents , voorzitter RvC KennemerWonen en Havensteder

- wat betekent de verduurzaming voor de agenda van de woningcorporaties?

9.45 Roger Planje, hoofd woningcorporaties Ministerie van BZK

- wat is het beleid van het Ministerie ten aanzien van verduurzaming?
- welke opties ziet het Ministerie ten aanzien van de realisatie van de verduurzaming?
- wat zegt het Regeerakkoord over de verduurzaming van de bestaande voorraad?
- hoe ziet het Ministerie de financiering van de opgave?

10.15 Henk Visscher, hoogleraar duurzame omgeving OTB Delft

- wat laat onderzoek naar energieverbruik zien en wat betekent dat voor de investeringsbeslissing?
- met welke onzekerheden moet u rekening houden in de business case?
- welke (technologische) ontwikkelingen zijn van belang voor het pad naar energieneutraal?

10.45 Tijd voor vragen en daarna koffie

11.15 Rob Röttscheid, partner Finance Ideas

- wat betekent de Aedes afspraak in financiële termen?
- kan de sector dit financieren, mede in samenhang met de andere opgaven?
- wat zijn belangrijke variabelen in de business case van een individuele corporatie?

11.45 Erik Wilders, bestuurder Waarborgfonds Sociale Woningbouw

- hoe kijkt het WSW naar de haalbaarheid van de verduurzaming?
- zijn er mogelijkheden om de voor duurzaamheid benodigde financiering beschikbaar te stellen aan corporaties die dat nodig hebben?
- is de huidige rentestand een kans of een bedreiging?
- welke kansen ziet WSW vanuit de basisgedachte van de onderlinge waarborg?

12.15 Piet Eichholtz, hoogleraar Financiering Universiteit Maastricht

- wat zijn de waarde-effecten van verduurzaming?
- hoe kunnen corporaties dat gebruiken bij de financiering?
- wat kunnen we leren vanuit het buitenland?

12.45 Lunch

13.45 Richard Wamelink en Ruud Pijpers, Thésor treasury advies

- wat is de relatie tussen financieel beleid, risicobereidheid en financieringsstrategie?
- welke ontwikkelingen zijn er in financieringsvormen specifiek voor verduurzaming?
- hoe kijken financiers aan tegen de verduurzaming van het woningbezit?

14.15 Lex de Boer, directeur bestuurder van Lefier

- welke keuze maakt Lefier ten aanzien van de verduurzaming, in relatie tot beschikbaarheid en betaalbaarheid?
- hoe ziet de business case van Lefier eruit, en waarom kiest Lefier voor 'nul op de meter' en hoe is de afweging nieuwbouw, bestaande bouw?
- hoe financiert Lefier de te realiseren opgave? Hoe gaat zij om met onzekerheden?

15.00 Thee, koffie en frisdrank

15.15 Margriet Drijver, interim bestuurder Elkien

- welke keuze maakt Elkien ten aanzien van de energie investeringen?
- relatie met betaalbaarheid en beschikbaarheid?
- is door samenwerking met ketenpartners voordeel te behalen?

15.45 Paul van Roosmalen, bestuurder De Gemeenschap Nijmegen

- hoe komt de Gemeenschap tot een integraal plan voor de verduurzaming, rekening houdend met de technische levensduur van de woningen?
- met welk initiatief wordt in Nijmegen de verduurzaming een stimulans gegeven?
- hoe kan de corporatiesector bijdragen aan de realisatie van het Energieakkoord?

16.15 Tijd voor vragen en afsluiting dagvoorzitter

16.30 Napraten met hapje en drankje

Bestemd voor: directeur-bestuurders en leden Raad van Toezicht, managers, controllers, financieel managers, treasurers en adviseurs van woningcorporaties.

De kosten voor deelname bedragen € 645. Vrijgesteld van BTW!
SOM is door het CEDEO en CRKBO erkend als onderwijsinstelling (6 PE-NBA 86932)

Deelnemers ontvangen ter voorbereiding een leeswijzer met actuele informatie en op het seminar een syllabus met de presentaties. Deze syllabus ontvangt u ook digitaal zodat u deze gemakkelijk kunt delen met uw collega's!

Het nieuwe van der Valk hotel Utrecht ligt aan de zuidelijke ring van Utrecht. Het heeft een parkeergarage waar u kosteloos kan parkeren. Het hotel is ook prima bereikbaar met openbaar vervoer of met taxi vanaf station Utrecht.

U kunt zich aanmelden op www.seminarsopmaat.nl

